

МОВНА КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Метою статті є аналіз деяких аспектів комунікативного підходу до навчання іноземних мов, розгляд ролі викладача та студента у навчальній діяльності, важливість формування комунікативної компетентності у процесі вивчення іноземних мов.

Ключові слова: *комунікативна діяльність, комунікативна стратегія, мовленнєва діяльність, комунікативна компетентність*

The purpose of the article is to analyze some aspects of the communicative approach to foreign language teaching, to consider the role of the teacher and students in the teaching process and importance of communicative competence formation in foreign language teaching.

Key words: *communicative activity, communicative strategy, speech activity, communicative competence.*

Основним завданням навчання іноземної мови на сучасному етапі є формування іншомовної комунікативної компетентності, що розглядається як певний рівень розвитку мовної, мовленнєвої, соціокультурної, компенсаторної й навчально-пізнавальної компетенцій, які дозволяють тому, хто навчається, доцільно варіювати мовну поведінку в залежності від функціонального фактора іншомовного спілкування [4, с. 23]. Комунікативно-діяльнісний підхід є провідним засобом досягнення цієї мети. Комунікація іноземною мовою про цьому спровокована будь-якою діяльністю людини і пов'язана з нею. Комунікативна складова даного підходу є основною, тому що через комунікацію людина вивчає світ, опановує нові знання, набуває нові компетентності. Комунікація на іноземній мові допомагає людині робити все це за рахунок залучення до цінностей і культури іншої країни. Діяльнісний підхід передбачає не пасивне отримання готових знань від викладача, а отримання їх в процесі самостійної дослідницької роботи, вирішення проблемних ситуацій. Концепція «навчання через діяльність» була запропонована американським вченим Джоном Дьюї, який вважав, що вчення повинно здійснюватися через розвиток мислення і діяльність, багато уваги при цьому приділяється творчій роботі. Навчання мовленнєвій діяльності охоплює майже все аспекти оволодіння іноземною мовою. Такий підхід є найбільш мотивованим, тому, що він розширює знання студентів, їх досвід при навчанні іноземної мови. Мова вивчається при цьому не просто як набір певних граматичних правил, а студенти навчаються відчувати важливість своїх знань мови для реальної комунікації, вирішення своїх життєвих та професійних проблем. При цьому термін комунікативність не зводиться тільки до встановлення за допомогою мови соціальних контактів, це залучення особистості до духовних цінностей інших культур. І таким чином, метою навчання іноземних мов стає навчання вільного орієнтуванню в іншомовному середовищі і вміння адекватно реагувати в різних ситуаціях, тобто спілкуванню.

При такому підході до навчання іноземної мови студенти розуміють, що можливо впливати на поведінку, думки і почуття інших людей через мовленнєву діяльність. Таким чином, , навчити комунікації можна тільки за рахунок залучення студентів до різного роду діяльності шляхом моделювання на занятті реальних життєвих ситуацій спілкування на основі систематизації мовного матеріалу, що і дає нам комунікативний-діяльнісний підхід. Процес навчання в рамках вказаного підходу будується за моделлю комунікації. Відповідно до цієї моделі навчання максимально наближене до реального спілкування. Проблеми, обговорення яких має місце під час заняття, як правило, не мають однозначного рішення.

Самим цінним про цьому є той факт, що це обговорення ведеться рівноправними партнерами комунікації: викладачем і студентом. Комунікативність – основна риса даного підходу – включає в себе різні характеристики цього процесу, що дозволяють здійснювати перехід від перших соціальних контактів до ситуацій. Такими характеристиками є мовленнєва спрямованість навчання, його індивідуалізація, дотримання принципу новизни, створення ситуативності навчання [3, с. 35].

Комунікативному спілкуванню сприяє комунікативна поведінка самого викладача, зацікавленість студента та його активна поведінка при вирішенні поставленої задачі, ситуації спілкування, що потребують обговорення, правильне використання необхідних мовних засобів, глибоке розуміння ситуації спілкування, можливості змінити поведінку свого співрозмовника за допомогою своєї мовленнєвої поведінки з урахуванням екстралінгвістичних параметрів. Співвіднесення ситуацій спілкування на занятті з інтересами, життєвим досвідом та психологічними особливостями студентів є дуже важливим фактором, який сприяє успішності засвоєння матеріалу, розвитку комунікативної компетентності тих, хто навчається. Конкретні ситуації спілкування, на відміну від абстрактних, викликають більшу зацікавленість і активність студентів, надають їм можливість реально відчувати себе учасником певної життєвої події. Саме участь студента у такій події надає йому можливість висловити своє власне розуміння ситуації, ставлення до проблеми, дозволяє студенту висловити свою згоду чи незгоду зі словами співрозмовника, підтримати чи спростувати його думку, використовуючи при цьому різноманітні мовні та екстралінгвістичні засоби. Слід підкреслити, що ефективність засвоєння іноземної мови підвищується, коли студенти вивчають різні мовні засоби емоційного впливу на співрозмовника.

При комунікативно-діяльнісному підході навчання студент виступає як активний суб'єкт навчальної діяльності. Його інтереси, почуття, досвід, знання з певної сфери життя, його творчі здібності й психологічні особливості - все це повинно бути ураховано при плануванні заняття з іноземної мови, що спрямовано на розвиток мовленнєвих компетентностей студента. Такий підхід зробить це заняття дійсно цікавим, таким, що відповідає інтелектуальним здібностям, психологічним характеристикам студента.

Комунікативні завдання при навчанні іноземної мови обумовлюють також відбір мовного матеріалу, який є необхідним для вирішення певної проблеми на занятті. Важливу роль при цьому можуть відігравати деякі лексичні, невербальні засоби спілкування, лексико-фразеологічні сполучення, на які слід звертати увагу студентів. Слід також звертати увагу студентів на фактори формування соціокультурної компетентності студентів. Що стосується граматики, то слід підкреслювати, що вона є лише фундаментом, на якому, звичайно, будується спілкування, але для виконання будь-якого комунікативного завдання дуже важливо розуміти співвідношення між граматичною формою і її використанням у мові. При комунікативно-діяльнісному підході вивчення граматики повинно здійснюватись в контексті її використання для досягнення комунікативних цілей спілкування. Для передачі певного значення студентам у першу чергу повинні даватись мовні завдання. Основними видами роботи при цьому повинні бути елементи рольової гри, парні завдання для обговорення певної теми, висловлення згоди та заперечення, висловлення підтвердження та заперечення з використанням аргументації, а також завдання, які змушують студента використовувати логічний підхід, мислити образно. Всі ці прийоми спрямовані на те, щоб створити іншомовне середовище, функціонувати в ньому: висловлювати свої думки, робити висновки, «функціонувати» у цьому середовищі [1, с. 62]. Основою заняття і всієї стратегії навчання даної методики є акт говоріння. При навчанні говорінню дуже важливо враховувати співвідношення його найважливіших форм: монологу і діалогу.

У методиці навчання діалогічного мовлення використовуються стандартні і вільні діалоги. Стандартні діалоги обслуговують типові ситуації, це міні-діалоги на побутову тему, вирази які вивчаються напам'ять. До вільних діалогів відносяться інтерв'ю (діалог – розпитування), бесіда (діалог – обмін думками), дискусія (діалог – спонукання до дії). Іноді

реагуюча репліка розгортається, перетворюючись в монолог [1, с. 44]. Серед умов, що забезпечують розвиток іншомовної комунікативної компетентності, слід зазначити створення іншомовного розвивального середовища та форми організації навчального процесу, які передбачають застосування інтерактивних методів навчання [2, с. 441]. Розвитку комунікативної компетентності також активно сприяє застосування інтерактивних методів навчання, тому що комунікативна компетентність в структурі іншомовного спілкування означає не просто знання правил спілкування, а реальне використання знань для вирішення проблем. В процесі навчання іноземної мови при моделюванні на заняттях умов спілкування нею відтворюються основні параметри спілкування: взаємини мовних партнерів, екстралінгвістичні фактори, різноманітні ситуації як форми функціонування спілкування, приділяється увага діалогічному мовленню.

У плані розвитку діалогічного мовлення особливе значення набувають навчання дискусії з використанням аргументації своєї точки зору, пошук компромісу, ввічливого висловлення незгоди з точкою зору співрозмовника, чому сприяє, наприклад, незгода і пояснення, непряма відповідь, що обумовлено певними цілями співрозмовників. Для формування іншомовної комунікативної компетентності викладачу слід звертати увагу студентів на те, що мовний матеріал є засобом реалізації успішного спілкування, досягнення поставленої мети, вирішення проблеми, тому що будь-який мовний вислів має елемент, який демонструє відношення співрозмовника до питання, яке він висвітлює. Певні мовні засоби відображають його наміри, аргументують певну точку зору. Семантико-прагматичний аналіз мовного матеріалу допоможе навчити студентів урахувати ці фактори при спілкуванні. Такий підхід сприяє формуванню комунікативної компетентності і є дуже актуальним на сучасному етапі, коли мова вивчається як засіб впливу однієї людини на іншу в процесі комунікації.

При навчанні дискусії з використанням аргументації своєї точки зору, пошуку компромісу або ввічливого висловлення незгоди з точкою зору співрозмовника викладачу слід привертати увагу студентів до мовних засобів, які можуть як заважати встановленню компромісу у бесіді так і сприяти проведенню дискусії. Аналіз певного мовного матеріалу може про демонструвати, що зміст реплік діалогу, який лежить в основі дискусії, може характеризуватися як значенням заперечення, так і значенням протиставлення, яке обумовлено намірами комунікантів. Під протиставленням ми розуміємо такий вид діалогічної взаємодії, при якому окремі елементи репліки відповідача протиставляються окремим елементам початкової репліки на основі ототожнення більшості елементів, які входять до складу обох реплік. У сфері протиставлення можуть реалізуватися принципи антитези і компромісу протиставлення.

Принцип антитези передбачає діаметральну протилежність явищ, які обговорюються комунікантами. Логічною основою антитези є взаємне заперечення, яке може знаходити відображення у вигляді експліцитного заперечення у репліці відповідача. Воно також може бути висловлено імпліцитно за допомогою смислового протиставлення реплік діалогу. Аналіз мовного матеріалу дозволяє зробити висновок про те, що у сфері відношень протиставлення можуть спостерігатися експліцитні елементи, які входять до складу обох реплік діалогу. Ними можуть бути предикати, які виражають протилежні поняття, тобто антоніми, або стверджувальні чи заперечні форми одного й того ж дієслова. Протиставлення при цьому може супроводжуватися синтаксичним паралелізмом, який підсилює відношення протилежності. Репліки такого типу можуть бути також представлені складним мовленнєвим актом, який містить в собі аргументацію. Значення протиставлення може інтенсифікуватися за допомогою форматорів впевненості. Комунікативні одиниці протиставлення можуть включати номінації часу та місця, об'єкти і предикати, при цьому протиставлення може бути поєднано з узагальненням або конкретизацією суб'єктних і об'єктних номінацій; номінації часу, які можуть бути виражені у початковій репліці і отримують експліцитне вираження у репліці-відповіді. За допомогою прислівника *never*, який має узагальнене значення, адресат може інтенсифікувати значення незгоди, яке може мати різні відтінки. Репліка-відповідь

даного типу може являти собою мовленнєвий акт, якому притаманна структура градаційного ряду, при цьому має місце поступове зростання емоційного напруження. Цьому може сприяти використання емоційно забарвленої лексики. Компоненти мовленнєвого акту при цьому можуть знаходитися у відношенні конкретизації. Опозиційні відношення можуть супроводжуватися узагальненням суб'єктних номінацій, яке базується на протиставленні з заміною суб'єкту, який передає конкретне значення. Опозиційні відношення також можуть виникати між імпліцитними елементами початкової репліки та їх експліцитними корелянтами у репліці-відповіді. В сферу протиставлення у цьому випадку можуть залучатися пресупозиції можливості виконання дії. Вони виявляються і можуть перекреслюватися реакцією адресата; при цьому адресат не підкреслює, чи є описана дія суб'єктивно або об'єктивно неможливою.

Аналіз мовного матеріалу демонструє, що в процесі дискусії категоричність висловлювання може бути зменшена за рахунок використання форматорів зниження категоричності висловлювання. Репліка-відповідь може вказувати на об'єктивну неможливість виконання дії. Висловлення об'єктивної неможливості може мати відтінок виділення. Цьому сприяє використання частки *only*. Репліки діалогу можуть виражати частковий компроміс, часткову невідповідність. Експлікатори такого компромісу фіксують увагу на деталі або обставині, яку необхідно прийняти до уваги. Це накладає обмеження на абсолютну істинність того, що сповіщається без корекції. У цьому сенсі модальні експлікатори виступають як модальні коректори. Експлікаторами такого компромісу можуть являтися деякі релятиви.

Смислові зв'язки реплік діалогу, які пов'язані відношенням компромісу не завжди є однозначними. Вони можуть мати різні відтінки. Наприклад, відтінок обмеження ускладнює семантику протиставлення. Він указує на те, що явище, про яке йдеться у репліці-відповіді, обмежує можливість здійснення, результативності або повноти прояву явища, про яке йдеться у початковій репліці. Репліка опонента може мати відтінок доповнення, вказувати на те, що явище, яке описано у репліці-відповіді, є додатком, незалежним від явища, яке описано у початковій репліці. Така репліка може носити відтінок умови і вказувати на семантичну обумовленість, на такий зв'язок між визначеними явищами, коли одне явище обумовлює інше. Аналіз реплік діалогу, який лежить в основі дискусії, демонструє, що вони характеризуються синкретизмом прагматичного значення незгоди і протиставлення. У сферу відношень протиставлення можуть включатися експліцитні елементи, які входять до складу початкової репліки і репліки-відповіді. Цими елементами, як показує аналіз мовного матеріалу, можуть бути предикати. Відношення протиставлення можуть бути посилені синтаксичним паралелізмом. Репліка-відповідь даного типу може включати аргументацію, яка є одним із засобів мови, який використовується для впливу на аудиторію.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Зимняя И. А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке. М., Просвещение, 1987. 214 с.
2. Олександренко К. В. Психолого-педагогічні умови і фактори, що забезпечують розвиток іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця // Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. К. : [б. в.], 2008. Т. 10. Ч. 5. С. 438-445.
3. Рогова Г.В. Методика обучения иностранным языкам. М.: Просвещение, 1991. 187 с.
4. Savignon S. J. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice : texts and contexts in second language learning. Reading, Mass : Addison-Wesley, 1983. 322 p.

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

Рада молодих учених університету

Матеріали
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
**«ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ І ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

28 листопада 2018 року

Вип. 41

Збірник наукових праць

Переяслав-Хмельницький – 2018

<i>Василь Педич, Степан Янишин</i> СТАНОВЛЕННЯ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОГО ЛОКОМОТИВОРЕМОНТНОГО ЗАВОДУ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ІСТОРІЇ ГАЛИЧИНИ У СКЛАДІ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ ІМПЕРІЇ	162
<i>Юрій Якущенко</i> СОКІЛЬСЬКИЙ РУХ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАГАЛЬНОРОСІЙСЬКИХ ТОВАРИСТВ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	165
ПОЛІТОЛОГІЯ / ПОЛИТОЛОГИЯ	
<i>Аружан Букурубова</i> THE LEVEL OF KNOWLEDGES ABOUT FORMATION OF POLITICAL CONSCIOUSNESS	169
<i>Анастасія Метіль, Марина Решетникова</i> РІЗНОМАНІТНІСТЬ ПІДХОДІВ ДО РОЗУМІННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ	171
ЮРИДИЧНІ НАУКИ / ЮРИДИЧЕСКИЕ НАУКИ	
<i>Валерія Бондаренко</i> КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ, ЯКА ВЧИНЯЄ СІМЕЙНЕ НАСИЛЬСТВО	175
<i>Nica Graur</i> ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONARE CURȚII DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE	177
<i>Леонід Драч</i> ОСОБЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ УКРАЇНИ ЗА ВЧИНЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	181
<i>Данил Кривульський</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗДІЛУ «ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВОЛІ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ» ЧИННОГО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ	184
<i>Наталья Левина</i> ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЗАЩИТЫ ПРАВ И ЗАКОННЫХ ИНТЕРЕСОВ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	187
<i>Неллі Ніколова, Олена Міндровська</i> ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В ПОРІВНЯННІ З СУДОВОЮ СИСТЕМОЮ ЄС	195
<i>Василь Панькевич, Ірина Любчак</i> ПРИНЦИПИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ГАРАНТІЇ ЇХ ДОТРИМАННЯ	199
<i>Василь Панькевич, Марія Сидоренко</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ СУБ'ЄКТА БЮДЖЕТНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ	203
<i>Дмитро Савельєв</i> ГРОМАДСЬКІ РОБОТИ ЯК ВИД КРИМІНАЛЬНОГО ПОКАРАННЯ ЗА КК УКРАЇНИ	207
<i>Матвій Саломатін</i> ПОКАРАННЯ, ЩО НЕ ПОВ'ЯЗАНІ З ПОЗБАВЛЕННЯМ ВОЛІ	211
<i>Mihaela Stamatî</i> CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND PARLAMENTUL UNIUNII EUROPENE	214
<i>Виталие Съли</i> SISTEMUL INFRAȚIUNILOR CU CARACTER TERORIST CONFORM CODULUI PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA	217

<i>Ana-Maria Tertea</i>	
TEMEIURILE, SCOPUL ȘI ORDINEA DECLARĂRII JUDECĂTOREȘTI A MORȚII PERSONEI FIZICE ÎN LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA	220
<i>Євгеній Троян</i>	
ОСКАРЖЕННЯ ДІЙ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ ЯК АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ЗАСІБ ЗАХИСТУ ПОРУШЕНИХ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТА ПРАВОВІДНОСИН	224
<i>Ксенофон Ульяновски, Виталие Сыли</i>	
SCOPUL INFRAȚIUNILOR CU CARACTER TERORIST	225
<i>Ксенофон Ульяновски, Виталие Сыли</i>	
UNELE TRĂSĂTURI SPECIFICE ALE OBIECTULUI INFRAȚIUNILOR CU CARACTER TERORIST	228
<i>Viorica Ursu, Natalia Chiriac</i>	
CARACTERISTICILE VINOVĂȚIEI – ELEMENT CONSTITUTIV AL LATURII SUBIECTIVE ÎN CADRUL RĂSPUNDERII JURIDICE A DREPTULUI MUNCII	232
<i>Дар'я Чепіга, Олена Лахова</i>	
ПРОБЛЕМИ ВІДСУТНОСТІ ЄДИНОГО ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ В КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ	243
МИСТЕЦТВО / ИСКУССТВО	
<i>Петро Луньо, Соломія Домазар</i>	
ПАТРІОТИЧНИЙ ЛІРИЗМ ТВОРЧОСТІ КВІТКИ ЦІСИК	247
<i>Natalia Popovych</i>	
THE COMPLEXITY OF THE PROCESS OF MUSICAL TRAINING	251
<i>Уляна Стадник</i>	
ОЗНАКИ МЕРКАНТИЛІЗМУ У ХОРЕОГРАФІЧНИХ ПОСТАНОВКАХ	252
<i>Маріанна Сухолова</i>	
ФАХОВИЙ ІМІДЖ ВИКЛАДАЧА ВОКАЛУ	255
<i>Вікторія Трощак</i>	
СУЧАСНІ АСПЕКТИ СИНТЕЗУ ТЕАТРАЛЬНОГО І ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА	256
<i>Анна Штонда</i>	
ПОПУЛЯРНІ ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОЇ ФОТОГРАФІЇ ТА СТИЛІВ ЇЇ ОБРОБКИ	260
ПЕДАГОГІКА / ПЕДАГОГИКА	
<i>Зульфия Амирова, Алия Абилтаева</i>	
ИНТЕРАКТИВНЫЕ ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ И ИХ РОЛЬ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ПОДГОТОВКИ УЧАЩИХСЯ СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЫ	264
<i>Інна Ангеловська</i>	
АНАЛІЗ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ПОНЯТТЯ «ДІЯЛЬНІСТЬ»	267
<i>Тетяна Артеменко</i>	
МОВНА КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	271
<i>Лариса Бегун-Трачук</i>	
ДІАГНОСТИЧНІ МЕТОДИКИ ВИЯВЛЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ФАХІВЦІВ З МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	275
<i>Любов Богославец, Валентина Одинцова</i>	
ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ	277
<i>Наталія Боднар</i>	
ДО ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ МОВЛЕННСВИХ ПОРУШЕНЬ	281